

A specifikus/nem specifikus megkülönböztetésről

1. A logikai irányultságú jelentéstani irodalom elemi megállapításai közé tartozik, hogy az (1)-féle mondatok kétjelentésűek:

(1) *Nem ismerek két híres embert.*

Az egyik olvasat igazságának szükséges feltétele (2a), a másikénak (2b) teljesülése:

(2a) Van két híres ember, akit nem ismerek.

(2b) Nincs két híres ember, akit ismernék.

Erről a kétértelműségről a következő módon szokás számot adni. A *két híres ember* főnévi csoport jelentése mindkét esetben ugyanaz, egy 'legalább kettő' értelmű egzisztenciális kvantort használva írható le. Ha a főnévi csoport úgy épül bele a mondatba, hogy ez a kvantor a tagadás hatókörén kívül marad, akkor automatikusan előáll a (2a)-hoz tartozó olvasat, ha pedig úgy, hogy a tagadás hatókörén belülré kerül, akkor automatikusan előáll a (2b)-hez tartozó olvasat.

Kérdés, hogy van-e ennek az elvont szerkezeti különbségnek valamilyen közvetlen megfelelője. Úgy látszik, hogy van: a gondosabb vizsgálat mindjárt rávilágít arra, hogy a két olvasathoz más-más intonáció tartozik:¹

(1a) Nem ismerek két híres embert.

(1b) Nem ismerek két híres embert.

Mi történik azonban, ha a mondatból elhagyjuk a tagadást? Ha (1) kétértelműségét az egzisztenciális kvantor és a tagadás egymáshoz viszonyított hatókörének kétfélesége okozza, és az intonációs különbség ennek a kétféleségnek felel meg, akkor feltehetjük, hogy az állító változat egyértelmű és egyféle intonációjú lesz. Ez a feltevés azonban nem válik be. Egyfelől, az állító változat

* Szeretném megköszönni Szende Tamásnak és Wacha Balázsnak a munkám során nyújtott segítségüket.

¹ Az érzelmileg színezett intonációkat (így például a „szemrehányó” mintát) mindvégig figyelmen kívül fogom hagyni.

lényegében ugyanazzal a két, egyenletesnek és esőnek nevezhető intonációval ejthető:

(3a) ^{is} merek két hí^{res} em^{bert}.

(3b) ^{is} merek két híres embert.

Másfelől, az intonációs különbség itt is jelentéskülönbséggel párosul — a közkeletűen használatos, ám pontosabban nem definiált terminológiát használva azt mondhatjuk, hogy (3a)-ban a két híres ember specifikus, (3b)-ben nem specifikus. Ez körülbelül annyit tesz, hogy (3a)-ban a beszélő két konkrét híres emberrel való ismeretségére utal, (3b)-ben pedig csupán arra, hogy ismer egyáltalán két hírességet. Hogy igazából mi a különbség két konkrét híres ember és egyáltalán két híres ember ismerete között, az többek között azért nem nyilvánvaló, mert ha (3b) igazságát védelmezni akarjuk, akkor elkerülhetetlenül rá kell tudnunk mutatni legalább két konkrét ismert híres emberre — (3a) igazságához pedig nem szükséges, hogy a beszélő kettőnél több híres embert ne ismerjen (nem azt állítja, hogy *KÉT híres embert ismerek*). Akármi legyen is azonban a specifikusság ill. nem specifikusság pontos kritériuma, annyi bizonyos, hogy olyan, legalább intuitíve jól érzékelhető különbségtételről van szó, amelyet az az egyszerű eljárás, miszerint a két híres ember jelentése mindig 'legalább két híres ember', nem juttat kifejezésre.

Mindenesetre azt látjuk, hogy a hatóköri kétértelműséget nem tartalmazó (3) mondatban létezik egy intonációval korreláló specifikus/nem specifikus jelentéskülönbség. Vegyük most szemügyre ennek fényében a tagadó változatot! Az eső intonációjú (1b) mondat főnévi csoportjának nem specifikus voltához, azt hiszem, nem fér kétség. (1a) esetében elvileg két lehetőség is van: az a két ember, akit a beszélő nem ismer, lehetne specifikus is, nem specifikus is. Úgy tűnik azonban — bár pontosan nem definiált fogalomról lévén szó, a döntés némileg önkényes —, hogy a két elvi lehetőség közül csak az egyik valósul meg: az egyenletes intonációjú (1a) mondat két konkrét híres ember nem ismeretére látszik utalni. Ez viszont azt sugallja, hogy a tagadó változat olvasatainak a megoszlásában is a specifikus/nem specifikus szembenállás lehet az alapvető. Más szóval, könnyen lehetséges, hogy a korábban vázolt hatóköri különbség nem ok, hanem okozat: az egyenletesnek nevezett intonáció a tagadás jelenlététől függetlenül jelzi, hogy a két híres ember specifikus, s (1a)-nak ezért logikai következménye (2a), illetve, az esőnek nevezett intonáció a tagadás jelenlététől függetlenül jelzi, hogy a két híres ember nem specifikus, s (1b)-nek ezért logikai következménye (2b) — nem pedig megfordítva.²

Ezek a megállapítások természetesen csak megerősítik azt, hogy az egységes 'legalább két híres ember'-féle interpretáció nem kielégítő; nem adnak helyette jobb megoldást. A specifikusság elvi kérdéseinek megoldására és

² A logikai szemantikai irodalomból vö. például a következőket: R. BARTSCH, The role of categorial syntax in grammatical theory. In A. KASHER (szerk.), Language in Focus. Dordrecht, 1975; KASHER—D. GABBAY, On the semantics and pragmatics of specific and non-specific indefinite expressions. Theoretical Linguistics 3: 145—190; G. CARLSON, A unified analysis of the English bare plural. Linguistics and Philosophy 1: 413—457; valamint a magyar nyelvészeti irodalomból DEZSŐ LÁSZLÓ, A főnévi csoport. ANyT 6, 25—159.

formalizálására a jelen dolgozatban nem is vállalkozom. Céлом csupán az, hogy ennek empirikus előmunkálataként az intuitíve érzékelhető megkülönböztetés magyar grammatikai megvalósulásáról néhány adalékot szolgáltatassak.

2. Kézenfekvőnek látszik elsősül megvizsgálni azt a kérdést, hogy az ímént megfigyelt két intonációs minta játszik-e kitüntetett szerepet még máshol a magyar grammatikában.

Az ígés-szerkezeti aspektussal foglalkozó munkáiban Wacha Balázs a szórend és az intonáció, valamint az igének és bővítményeinek jellege alapján azonosítja a szerkezetek aspektusát. Az irányjelentést nagyjából őrző igeikötőből és mozgást jelentő vagy legalább evolutíve használt igéből álló szerkezetek teszik lehetővé a kifejezőeszközök legnagyobb változatosságát, így a szemléletesség kedvéért érdemes az ezekre vonatkozó megállapításokat idézni.³

(I) A „hangsúlyos igeikötő + ige” minta befejezett aspektusú (az ilyen szerkezetek egymást követve egymásutániságot érzékeltetnek speciális határozó hiányában is), például:

(4) *Bement a szobába (és leült az asztal mellé).*

(II) A „hangsúlyos ige + hangsúlytalan igeikötő + hangsúlyos nem egyedi alany/tárgy” minta szintén befejezett aspektusú, de az ige imperfektív, például:

(5) *Hozott föl fát (és begyűjtött).*

(III) A „hangsúlyos ige + szünet + hangsúlyos igeikötő (+ szünet)” minta folyamatos aspektusú (az ilyen szerkezetek egymást követve egyidejűséget fejezhetnek ki speciális határozó hiányában is), például:

(6) *Ment be a szobába (és húzta le a kesztyűjét).*

(IV) A „hangsúlyos ige + hangsúlytalan igeikötő + hangsúlytalan bővítmény” minta hangsúlyos közlő aspektusú (az ilyen szerkezetek sem egymásutániságot, sem egyidejűséget nem fejeznek ki), például:

(7) *Jött át a beteget ápolni éjszaka is.*

Wacha Balázs az intonációt szorosan a nyelvtani szerkezet függvényében tárgyalja, mivel fő célja az egyes ígés szerkezetek aspektusának egyértelmű azonosítása. Úgy látszik azonban, hogy az általa jelzett intonációs minták leválaszthatók az adott szerkezetekről és rávetíthetők például az alábbi „mindentudó” mondatformára (a furcsa példa választását az indokolja, hogy valamennyi változatot megengedő igénk alig van): l. a (8)-as példa ábráját. A várakozásnak megfelelően az első és a második mondat befejezett, a harmadik folyamatos, a negyedik hangsúlyos közlő aspektusú. Ez azt mutatja, hogy az aspektus-interpretációt elsődlegesen az intonációs minták hordozzák — a

³ WACHA BALÁZS, Az ige és a tárgy kapcsolata a magyarban. NyK 74: 157—183; Az igeaspektusról. MNy. 74: 59—69; Az ígés-szerkezeti aspektus kategóriája a magyar nyelvben. Bölcsészdoktori értekezés. 1978.

- (8a) Lég telenített há rom cső vet. vö. (I)
- (8b) Lég telenített három cső vet. vö. (II)
- (8c) Lég telenített há rom cső vet vö. (III)
- (8d) Lég telenített három csövet. vö. (IV)

különféle igés szerkezeteknek ebbe a keretbe kell mintegy beleilleszkedniük, alkalmasint az igezőtő és az ige sorrendjét változtatva.

Fordítsuk most figyelmünket a főnévi csoportokra! A (8a) és a (8c) mondatban három meghatározott (egyedi) cső befejezett, illetve folyamatban levő légtelenítéséről van szó — a *három cső* minden bizonnyal specifikusnak tekinthető. A (8d) mondat mindössze annyit állapít meg, hogy történt három csővel légtelenítés — a *három cső* minden bizonnyal nem specifikus. A (8b) mondat főnévi csoportját már nem lehet ilyen könnyűszerrel beskatulyázni; ehhez a tárgyfajtaához azonban Wacha Balázs igen fontos megjegyzést fűz. A *Főztem egy fazék levest* tárgyát eredménytárgynak, a *Béreltem egy összecukható sátrat* tárgyát iránytárgynak szokás nevezni annak alapján, hogy a leves megelőzőleg nem létezett, a sátor viszont igen. A nyelvi kifejezés számára azonban az előző állapotoknak ez a különbözősége közömbös, mind a két szerkezet valaminek az előálltát tünteti ki. Wacha Balázs tehát létesítő szerkezet utótárgyáról beszél minden olyan esetben, amikor a tárgy a cselekvés eredményeképpen válik számunkra létezővé és egyedivé. Ez a helyzet az (5) és a (8b) mondatban is: (8b)-ben az ágens a légtelenítés elvégzésével létesít, bocsát rendelkezésre három csövet. A specifikusságnak ezt a harmadik, köztes változatát az elnevezések hasonlósága kedvéért utóspecifikusságnak fogom hívni.

Érdeemes most felfigyelni arra, hogy a (8a) befejezett és a (8c) folyamatos aspektusú mondatban a főnévi csoport specifikus, a (8d) közlő aspektusúban pedig nem specifikus, noha a kétféle sajátosság között nincs semmiféle eredendő összefüggés. Az 1. részben tett megfigyelések fényében azonban az egybeesés nem meglepő. A (8a) és a (8c) mondatok intonációja (bizonyos ritmusbeli eltérésüktől eltekintve) ugyanazt az egyenletesnek nevezett mintát képviseli, amely a *(Nem) ismerek két híres embert* főnévi csoportjának specifikus olvasatát hívta elő; a (8d) mondat intonációja pedig ugyanannak az esőnek nevezett mintának felel meg, amely a *(Nem) ismerek két híres embert* főnévi csoportjának nem specifikus olvasatát hívta elő.

Lehet-e valamilyen okát adni annak, hogy ezek az intonációs minták az igés szerkezetek és a főnévi csoportok értelmezésében éppen a most tapasztalt megoszlást idézik elő? A pontosan nem definiált fogalmak kényelmével (remélhetőleg nem vissza-) élve megpróbálhatjuk magukat az aspektusokat specifikusság szempontjából osztályozni. Azt lehetne mondani, hogy a befejezett és a folyamatos aspektus specifikus annyiban, hogy valamely konkrét időpontban/intervallumban (le)zajló cselekvésre utalhat, a közlő aspektus pedig nem specifikus annyiban, hogy csupán a cselekvés előfordultát/elő-nemfordultát jelzi (Wacha Balázs maga is hangsúlyozza időbeli egyedítlenségét). Ennek alapján meg lehet kockáztatni azt a feltevést, hogy az egyenletes

intonációs minta általánosságban a specifikus, az eső általánosságban a nem specifikus interpretációt hordozza — amelyet azután a mondatjelentés különféle összetevőiben mindig a megfelelő értékek töltenek ki. (Úgy tűnik, a létesítő szerkezet intonációs mintája az egyetlen, amely sajátosan egyfajta nyelvtani szerkezethez kötődik, ti. egy igeosztályban az intranzitív ige alanyának és a tranzitív ige tárgyának az utóspecifikusságát jelzi).

3. A *légtelenített* igealak aspektus tekintetében, a *két híres ember* és a *három csó* a (szűkebb értelemben vett) specifikusság tekintetében semleges forma: az intonáció függvényében mind a három-három fajta interpretációt felvehetik. (Az *ismerek* mint jelen idejű statikus predikátum nem lehet jelölten folyamatos és nem vesz részt létesítő szerkezetben.) A továbbiakban a főnévi csoport, az ige és az intonáció kölcsönhatását egy olyan kis példacsoporton fogom megvizsgálni, ahol a fenti lehetőségek valamelyike nem valósul meg.

3.1. Maradjunk egyelőre azoknál a főnévi csoportoknál, amelyek a mondatkörnyezet függvényében valamennyi értelmezési lehetőséget megengedik, és legyen az ige a szerkezet változó eleme. Érdekes ismét tagadó példából kiindulni.

(9) *Nem kaptam két levelet.*

(10) *Nem érkezett két levél.*

Mindenképpen szembetűnő, hogy — például (1)-gyel ellentétben — a (9) és (10) mondat nem kétértelmű; nincsen olyan olvasatuk, amelyben az egzisztenciális kvantor kívül maradna a tagadás hatókörén. A kezdetben mondottak szellemében most föl kellene tennünk, hogy a *kap* és az *érkezik* rendelkezik valamilyen, a tagadás hatókörét szabályozó tulajdonsággal. Jelenlegi megfontolásaink szerint viszont abból indulhatunk ki, hogy ahhoz, hogy az egzisztenciális kvantor kívül maradjon a tagadás hatókörén, a főnévi csoportnak specifikusnak kellene lennie. Figyeljük meg az állító változatokat — csak utóspecifikus és nem specifikus olvasatuk van:

(11) *Kaptam két levelet.*

(12) *Érkezett két levél.*

Ennek fényében a *kap* és az *érkezik* sajátosságát abban jelölhetjük meg, hogy kizárja a specifikus olvasatot; így pedig (9) és (10) egyértelműsége a tagadás-sal kapcsolatos külön tulajdonság posztulálása nélkül is „megjósolható”. (Az utóspecifikus olvasat hiánya (9) és (10) esetében már valóban a tagadás jelenlétével függ össze, de egyáltalán nem kivételes. Semmilyen tagadó mondatnak, így akár a *Nem légtelenített három csövet*-nek sinos utóspecifikus olvasata, nyilván azért, mert valaminek a meg nem történte nem alkalmas dolgok létesítésére, egyeditésére).

Ezzel a magyarázattal az intonációs adatok lényegében összhangban vannak. (9)-nek és (10)-nek kétségkívül csak eső, azaz jellegzetesen nem specifikus intonációja lehetséges; (11) és (12) esetében pedig az eső intonáció a nem specifikus, az előbb eső, majd a köznéven megemelkedő az utóspecifikus értelmezést hívja elő. A várakozással ellentétben azonban az utóbbi, állító mondatok ejtethők egyenletesen is (anélkül, hogy a specifikus olvasat előállna).

Ez kétségtelenül gyengíti az egyenletes intonáció és a specifikusság közötti összefüggést; lehetséges azonban, hogy ennek a mintának még más, például szövegszervezési funkciója is van, amely előtérbe léphet akkor, amikor nem keresztezi az eredeti oppozíciót.

Ha a *kap* és az *érkezik* kizárja a specifikus olvasatot, a *megkap* és a *megérkezik* — bár mindegyik változatban előfordulhat — határozottan ezt részesíti előnyben:

- (13) *Megkaptam két levelet.*
- (14) *Megérkezett két levél.*
- (15) *Nem kaptam meg két levelet.*
- (16) *Nem érkezett meg két levél.*

Az egyenletes minta mind a négy esetben a specifikus értelmezést hordozza, s egyszersmind ez a leggyakoribb használati mód. Az eső-megemelkedő intonáció az utóspecifikus, az eső a nem specifikus értelmezést indukálja, bár némileg marginálisan, inkább nyomósító értékkel. (Ezen felül mindenütt jelen van a J. Perrot által „várt megvalósulás, illetve megvalósítás”-nak nevezett jelentés-árnyalat. Így például az utóspecifikus olvasatban, bár maguk a levelek csak a megkapás, illetve megérkezés folytán válnak ismertté, legalább valamely ismert halmazból származnak, várt levelek.)⁴

A *kap*–*megkap*-hoz és az *érkezik*–*megérkezik*-hez hasonló igepárunk még számos van; egyet érdemes talán megemlíteni: a létezését és birtoklást jelentő *van*-t és a *megvan*-t. (Egy másik dolgozatban megpróbáltam kimutatni, hogy a kettő egy és ugyanaz, más szóval, hogy a magyarban a birtoklásmondat az egzisztenciális mondatok közé tartozik.)⁵

- (17) *Van két levél | két levelem.*
- (18) *Nincs két levél | két levelem.*
- (19) *Megvan két levél | két levelem.*
- (20) *Nincs meg két levél | két levelem.*

3.2. Kérdés, hogy ezekkel a specifikusság tekintetében jelölt igékkel másfajta főnévi csoportok egyaránt szívesen társulnak-e. Ismeretes, hogy az angolban a *there is* 'van' szerkezetben való részvétel megosztja a főnévi csoportokat, mintegy specifikussági tesztként szolgál. Például (részletesebben G. L. Milsarknál; a generikus értelmezést most figyelmen kívül hagyom):⁶

- (21) *There is/are ... in the sink.*
'Van(nak) ... a mosogatóban'
water 'víz', *mugs* 'bögrék', *a mug* 'egy (n. e.) bögre',
two mugs 'két bögre'
**the mug(s)* 'a bögré(k)', **John's mug* 'János bögréje',
**every mug* 'minden bögre'

⁴ J. PERROT, Adalékok a *meg* igekötő funkciójának vizsgálatához a mai magyar nyelvben. *NyudÉrt.* 52. 1966.

⁵ SZABOLCSI ANNA, The possessive construction in Hungarian (megjelenik az ALH-ban). A lokális *van* elkülönülése érthető, vö. RADICS KATALIN, Tipológiai és grammatikai megjegyzések a nominális mondatokról (megjelenik az ANyT 15-ben).

⁶ G. L. MILSARK, Towards an explanation of certain peculiarities of the existential construction in English. *Linguistic Analysis* 3: 1–29.

(22) ... *is/are in the sink.*

'... a mosogatóban van(nak)'
**water* 'víz', **mugs* 'bögrék'

a mug 'egy (n. e.) bögre', *two mugs* 'két bögre', *the mug(s)* 'a bögré(k)', *John's mug* 'János bögréje', *every mug* 'minden bögre'

Mind a két környezetben csak az *a mug* és a *two mugs* fordulhat elő, de még ezek sem eredményeznek azonos jelentésű mondatokat: a (21)-féle olvasatuk nem specifikusnak, a (22)-féle specifikusnak mondható. Ez megfelel a magyarban tapasztaltaknak: a csak számnévvel determinált főnévi csoportok valamennyi vizsgált környezetben előfordulhattak és mindig az éppen várható értelmezést kapták.⁷ A többi példa magyar megfelelői közül most csak kettővel fogok foglalkozni.

A mindenféle determinánst nélkülöző főnévi csoportok jellemzője (az angolban is), hogy a hatóköri konfliktusokban „alulmaradnak” — nem kerülhetnek kívül az univerzális kvantor, a tagadás, a modális elem stb. hatókörén:

(23) *Mindenki ismer híres embert.*

(24) *Nem ismerek híres embert.*

(25) *Tudtommal ismersz híres embert.*

Ezek a mondatok megengedik — de nem követelik meg, azaz nem jelentik — azt, hogy mindenki ugyanazt a híres embert (ugyanazokat a híres embereket) ismerje, hogy létezzék is általam nem ismert híres ember, illetve, hogy tudásom meghatározott híres emberekkel való ismeretségre vonatkozzék. Ehhez most hozzátehetjük, hogy ezek a főnévi csoportok arra alkalmas ige környezetében sem veszik fel a specifikus értelmezést:

(26) *Ismerek híres embert.*

(27) *Légtelenítettem csövet.*

Ha ezeknek a determinálatlan főnévi csoportoknak alapvető tulajdonsága a nem-specifikusság, akkor a 3.1.-ben tett megfigyelések fényében nem meglepő, hogy a *kap, érkezik*-féle ígéssel kitűnően összeillenek — a *megkap, megérkezik*-félékkel alig, illetve csak a jelölten nem specifikus változatban:

(28) *(Nem) kaptam levelet.*

(29) *(Nem) érkezett levél.*

(30) **Megkaptam levelet.*

(31) **Megérkezett levél.*

(32) ?*(Nem) kaptam meg levelet.*

(33) ?*(Nem) érkezett meg levél.*

Legyen másik példánk a *minden*-nel determinált főnévi csoport. Tekintve, hogy ezzel elhagyjuk az egzisztenciális kvantifikáció jelenségkörét, amelyre eddigi intuíciónkat és osztályozásunkat alapoztuk, ennek a viselkedése külö-

⁷ A magyar *egy* névelő legalább a tagadáshoz való viszonyában másként viselkedik, mint az angol *a*, ezért a párhuzam csak a számnéves kifejezéseket érinti.

nösen érdekes, mintegy ellenőrző értékű lehet. Az adatok szemügyrevétele előtt azonban meg kell tennünk egy megkülönböztetést. A *minden* a magyarban ugyanis kétértékű — utalhat individuumokra is, fajtákra is, és mivel a kettő nem viselkedik egyformán, egyértelműsítés nélkül a példamondatokat nem lehet megítélni. Az individuumokra utaló változatot *mindeni*-vel, a fajtákra utalót *mindenf*-fel fogom jelölni.

A *mindeni* angol megfelelője, az *every* csak a specifikusnak minősített (22) környezetbe helyezhető. A specifikussági megszorítás a magyarban is szemléletesen érvényesül. Az alábbi „elkötelezetlen” ígét tartalmazó mondatok csak egyenletesen intonálhatók:

(34) *(Nem) ismerek mindeni híres embert.*

(35) *(Nem) légtelenített mindeni csövet.*

(A tagadás nem hoz létre kétértelműséget; ennek oka — feltehetően jelen szempontunktól függetlenül — az, hogy a *minden* univerzális kvantora nem kerülhet a tagadás hatókörén kívül, azaz a *minden* nem jelentheti azt, hogy 'semmi'.) A *mindeni* nem társul a *kap*, *érkezik*-féle igékkel:

(36) **(Nem) kaptam mindeni levelet.*

(37) **(Nem) érkezett mindeni levél.*

A *megkap*, *megérkezik* jelenlétében előfordul, de — mint (34)-ben és (35)-ben is — csak egyenletes intonációval:

(38) *Megkaptam / nem kaptam meg mindeni levelet.*

(39) *Megérkezett / nem érkezett meg mindeni levél.*

(40) **Kaptam meg mindeni levelet.*

(41) **Érkezett meg mindeni levél.*

A specifikus *mindeni*-vel szemben a *mindenf* jellegzetesen a determináns nélküli, nem specifikus főnévi csoportok környezetében jelenik meg, azaz a *mindeni* által hagyott űrt tölti ki. Például:

(42) *Nem kaptam mindenf füzetet (kockás nem volt).*

(43) *Érkezett mindenf füzet (kockás is, vonalas is).*

A (viszonylagos) teljesség kedvéért szükségesnek látszik megjegyezni, hogy a *mindeni*-vel determinált főnévi csoport azért lehet a *kap* tárgya és az *érkezik* alanya. A nyomatékos fókusz jelenléte — mint Wacha Balázs is megállapítja — semlegesíti a most tárgyalt intonációs mintákat és ezáltal többek között megszünteti az aspektus jelölését. Valószínűleg ugyanennek tulajdonítható, hogy a következő mondatok kifogástalanok:

(44) *ÉN kaptam mindeni levelet.*

(45) *MOST érkezett mindeni levél.*

4. Ebben a vázlatos áttekintésben megkíséreltem kimutatni, hogy (a) a specifikus/nem specifikus megkülönböztetés a főnévi csoportok mondatbeli értelmezésének egyik fontos és önálló, esetenként a hatóköri viszonyokat

megmagyarázó tényezője, (b) ugyanez a megkülönböztetés megtehető az igésszerkezeti aspektus vonatkozásában is, és kifejezőeszköze mindkét esetben az intonáció, (c) léteznek specifikusság tekintetében jelölten viselkedő igék és főnévi csoportok, és ezeknek az egymással, illetve a semleges elemekkel való kölcsönhatása szabályszerűen megjósolható. Ezek a megfigyelések arra engednek következtetni, hogy ez a megkülönböztetés a magyar grammatikában sokoldalúan és rendszerszerűen jelenik meg. Az egyelőre megválaszolatlanul hagyott elméleti kérdések mellett azonban még tisztázásra vár az is, hogy a vizsgált jelenségek milyen összefüggésben vannak a szemantikai szerkezetnek és az intonációnak azzal az összjátékával, amelyre Hunyadi László mutatott rá.⁸

SZABOLCSI ANNA

On the Specific/Non-Specific Distinction

by ANNA SZABOLCSI

The paper argues that the specific/non-specific distinction is systematically encoded in Hungarian grammar. A limited sample of sentences without topicalized or, more importantly, focussed constituents is examined. It is observed that the 'even' and the 'falling' intonation patterns correlate with specific and non-specific readings, respectively, in the dimensions of both aspectual and noun phrase interpretation. The semantic notions used in the discussion are informal, but their logical significance is hinted at in connection with scope phenomena and verb—noun phrase cooccurrence restrictions.

⁸ HUNYADI LÁSZLÓ, A nyelvi polaritás kifejezése a magyarban. Kandidátusi értekezés. 1981.

